

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum delectatio sit passio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Super quod in q. 1. prima articuli primam.

De delectatione secundum se, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de delectatione, & trinitia.

Circa delectationem uero consideranda sunt quatuor. Primo, de ipsa delectatione secundum se. Secundo, de causis delectationis. Tertio, de effectibus eius. Quarto, de bonitate, & malitia ipsius.

CIRCA primum quaruntur octo.

Primo, Vtrum delectatio sit passio.

Secundo, Vtrum sit in tempore.

Tertio, Vtrum differat a gaudio.

Quarto, Vtrum sit in appetitu intellectiuo.

Quinto, De comparatione delectationum superioris appetitus, ad delectationem inferioris.

Sexto, De comparatione delectationu sensitiuorum adinuicem.

Septimo, Vtrum sit aliqua delectatio non naturalis.

Octauo, Vtrum delectatio possit esse contraria delectationi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum delectatio sit passio.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod delectatio non sit passio. Dama. n. in 2. li. distinguit operationem a passione, dicens, quod operatio est motus, qui est secundum naturam: passio uero est motus contra naturam: sed delectatio est operatio, ut Philosophus dicit in 7. & 10. Ethico. Ergo delectatio non est passio.

2. Præter. Passio est motus, ut dicitur in 3. Physic. sed delectatio non consistit in moueri, sed in motum esse, causatur. n. delectatio ex bono iam adepto. ergo delectatio non est passio.

3. Præter. Delectatio consistit in quadam perfectione delectati, perficit enim operationem, ut dicitur in 10. Ethic. sed perfici, non est passio, uel alterari, ut dicitur in 7. Physicor. & in 2. de Anima. ergo delectatio non est passio.

SED CONTRA est, quod Augustinus in 10. & 14. de ciuitate Dei, ponit delectationem, siue gaudium, uel letitiam inter alias passiones animæ.

RESPON. Dicendum, quod motus appetitus sensitiui proprie passio nominatur, sicut supra dictum est. Affectio autem quæcumque ex apprehensione sensitiua procedens, est motus appetitus sensitiui: hoc autem necesse

ratione ad naturam: & subordinatum finis in dicitur, qui est natura: propter quod concupiscentia naturalis ipsius delectabilis facta est. Rationalis autem concupiscentia delectabilis infatiabilis est, ut patet in personis deditis ueneris.

Circa responsum ad primum in eodem articulo aduerte, quod illa uerba literæ, prout concupiscitur semel in actu, replicanda sunt super secundo membro, ita quod sensus est, quod concupiscitur semel in actu, est finitum: uel quia est finitum secundum rem, uel quia est finitum, secundum apprehensionem. Potest enim concupisci semel in actu tam finitum quam infinitum secundum rem, ut patet in concupiscente simul infinitam pecuniam. Apponit autem has duas conditiones, scilicet unitatis, & actus alitatis: quia plurium concupiscentiarum nihil prohibet infinitum concupiscibile esse obiectum, & similiter concupitum in potentia potest infiniti rationem, sed semel & in actu concupitum non nisi finitum uel finitum est. Apposuit autem uerba illa inter primum & secundum membrum in litera, cum tamen utriusque membro præposita clariorem effectens sensum prædictum, ut merita ipsi finiti secundum rem a finito secundum rationem discerneret. Finitum enim secundum rem ex parte sui habet, quod semel in actu concupiscitur. Infinitum autem non ex parte sui, sed rationis apprehendentis ut finitum habet, ut semel in actu concupiscatur.

ad. 3.

ad. 6. post medium to. 5.

ad. 1. Pol. c. 8. tom. 5.

ad. 1. simul.

to. 63. 10. 2.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio quodammodo est uirtutis infinita, in quantum potest in infinitum aliquid considerare, ut apparet in additione numerorum & linearum, unde infinitum aliquo modo sumptum, est proportionatum rationi. Nam uniuersale quod ratio apprehendit, est quodammodo infinitum, in quantum in potentia continet infinita singularia.

AD TERTIUM dicendum, quod ad hoc, quod aliquis delectetur, non requiritur quod omnia consequatur, quæ concupiscit: sed in quolibet concupito, quod consequitur, delectatur.

nitum potum. Sed sicut in natura contingit esse infinitum in potentia per successione: ita huiusmodi concupiscentiam contingit infinitam esse per successione, ut post adeptum cibum iterum alia uice desideret cibum, uel quodcumque aliud, quod natura requirit: quia huiusmodi corporalia bona cum adueniunt, non perpetuo manent, sed deficiunt. Unde dixit Dominus Samaritanæ, lo. 4. Qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum: sed concupiscentia non naturalis omnino est infinita: sequitur enim rationem, ut dictum est: rationi autem competit in infinitum procedere, unde qui concupiscit diuitias, potest eas concupiscere non ad aliquem certum terminum, sed simpliciter se diuitem esse, quantumcumque potest. Potest & alia ratio assignari secundum Philosophum in 1. Politic. quare quædam concupiscentia sit finita, & quædam infinita. Semper enim concupiscentia finis, est infinita: finis enim per se concupiscitur, ut sanitas: unde maior sanitas magis concupiscitur, & sic in infinitum: sicut si album per se disgregat magis album, magis disgregat. Concupiscentia uero eius quod est ad finem, non est infinita, si secundum illam mensuram appetit, quæ conuenit fini. Unde qui finem ponit in diuitiis, habent concupiscentiam diuitiarum in infinitum, qui autem diuitias appetunt propter necessitatem uitæ, concupiscunt diuitias finitas sufficientes ad necessitatem uitæ, ut Philosophus dicit ibidem. Et eadem est ratio de concupiscentia quarumcumque aliarum rerum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omne quod concupiscitur, accipitur ut quoddam finitum, uel quia est finitum secundum rem, prout concupiscitur semel in actu: uel quia est finitum, secundum quod cadit sub apprehensione. Non enim potest sub ratione infiniti apprehendi, quia infinitum est, cuius quantitatem accipientibus, semper est aliquid extra sumere, ut dicitur in 3. Physic. *

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio quodammodo est uirtutis infinita, in quantum potest in infinitum aliquid considerare, ut apparet in additione numerorum & linearum, unde infinitum aliquo modo sumptum, est proportionatum rationi. Nam uniuersale quod ratio apprehendit, est quodammodo infinitum, in quantum in potentia continet infinita singularia.

AD TERTIUM dicendum, quod ad hoc, quod aliquis delectetur, non requiritur quod omnia consequatur, quæ concupiscit: sed in quolibet concupito, quod consequitur, delectatur.

IN 7. artic. q. 31. collige requisita ad delectationem, & uide quadoque exigit subiectum, obiectum, & tres actus, scilicet coniunctiones eorum quæ diuersimode fit (ut inferius patet) quæ significat ly, constitutio cognitionis tam obiecti, quæ con iunctionis: & hanc significat ly, sensibilibus, & immutationis appetitus, quæ est formalis delectatio: & hanc significat ly, motus animi: obiectum exigit conaturalitatem, quam significat ly, naturam existentem: coniunctio uero exigit similitudinem, quam significat ly, tota similitudine. Et sic diffinitio adunat omnia, quæ inferius singillatim discutenda sunt.

In secundo uero nota, quod illa uerba, Si bonum adeptum sit omnino intransmutabile, delectatio nec per se nec per accidens erit in tempore, intelliguntur de bono adepto ut adepto: ita quod non solum ipsum secundum se, sed ut adeptum sit omnino intransmutabile, quare erit bonum beatus in patria.

In tertio autem aduerte, quod illa uerba in calore motus articulari, scilicet, quod illis nominibus, scilicet, letitia, exultatione, & iocunditate non utimur, nisi in naturis rationalibus: intelligenda sunt secundum proprietatem, quod scilicet non utimur eis proprie, nisi in rationalibus. Dico autem hoc propter exultationem, quæ etiam pecoribus attribuitur, ut Augustinus dicit in epistola ad Dardanum, & in Psalm. Montes exultauerunt uarietates, & colles sicut agni ouium.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

Super illa uerba in 1. articulo q. 1. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

lib. Rhet. c. 10. & lib. 10. c. 3. 10. 5.

Li. 10. c. h. e. 4. & 3. 10. 5.

li. 7. c. h. ca. 11. & lib. 10. c. 3. 10. 5.

Li. 2. c. h. res. 2. 5. & 6. fi. mul. 10. 2.

10 corp.

Infin. 10. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

10. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

10. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

10. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

10. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

esse est competere delectationi. Nam sicut Philosophus dicit in 1. Rhetor. * Delectatio est quidam motus animæ, & constitutio simul tota, & sensibilis in naturam existentem. Ad cuius intellectum considerandum est, quod sicut contingit in rebus naturalibus aliqua consequi suas perfectiones naturales, ita hoc contingit in animalibus, & quamuis moueri ad perfectionem non sit totum simul, tamen consequi naturalem perfectionem, est totum simul. Hæc autem est differentia inter animalia, & alias res naturales, quod alia res naturales quando constituuntur in id, quod conuenit eis secundum naturam, hoc non sentiunt, sed animalia hoc sentiunt: & ex isto sensu causatur quidam motus animæ in appetitu sensitivo, & iste motus est delectatio. Per hoc ergo quod dicitur quod delectatio est motus animæ, ponitur in genere. per hoc autem quod dicitur, constitutio in existentem naturam, id est, in id quod existit in natura rei, ponitur causa delectationis scilicet presentia connaturalis boni. Per hoc autem quod dicitur, simul tota, ostenditur quod constitutio non debet accipi prout est in constituto, sed prout est in constitutum esse, quasi in termino motus. Non enim delectatio est generatio, prout Plato posuit, sed magis consistit in factum esse, ut dicitur in 7. Ethic. * Per hoc autem quod dicitur, sensibilis, excluduntur perfectiones rerum in sensibiliu, in quibus non est delectatio. Sic ergo patet, quod cum delectatio sit motus in appetitu animali consequens apprehensionem sensus, delectatio est passio animæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod operatio connaturalis non impedita, est perfectio secunda, ut habetur in 2. de Anima: & ideo quando constituitur res in propria operatione connaturali, & non impedita, sequitur delectatio, quæ consistit in perfectum esse, ut dictum est. Sic ergo cum dicitur, quod delectatio est operatio, non est predicatio per essentiam, sed per causam.

AD SECUNDVM dicendum, quod in animali duplex motus considerari potest, unus secundum intentionem finis, qui pertinet ad appetitum, alius secundum executionem, qui pertinet ad exteriorem operationem. Licet ergo in eo, qui iam consecutus est bonum, in quo delectatur, cesset motus executionis, quo tendit ad finem, non tamen cessat motus appetitiuæ partis, quæ sicut prius desiderabat non habitum, ita postea delectatur in habito. Licet enim delectatio sit quies quædam appetitus considerata presentia boni delectantis, quod appetitui satisficit: tamen adhuc remanet immutatio appetitus ab appetibili, per rationem cuius delectatio motus quidam est.

AD TERTIVM dicendum, quod quamuis nec in passionibus magis proprie conueniat passionibus corruptiuis, & in malum tendentibus, sicut sunt astringuntur corporales, & tristitia & timor in anima: tamen in bonis ordinantur aliquæ passiones, ut supra dictum est. & secundum hoc delectatio dicitur passio.

ARTICVLVS I.

Utrum delectatio sit in tempore.

AD SECUNDVM sic proceditur. Vt, quod delectatio sit in tempore. Delectatio enim est motus quidam, ut in 1. Rhet. * Philosophus dicit: sed motus omnis est in tempore: ergo delectatio est in tempore.

¶ 2 Præter Diurnum uel morosum dicitur aliquid secundum tempus. sed aliquæ delectationes dicuntur morosæ. ergo delectatio est in tempore.

¶ 3 Præter. Passiones animæ sunt unius generis: sed aliquæ passiones animæ sunt in tpe. ergo & delectatio.

A SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 10. Ethicorum. * Quod secundum nullum tempus accipiet quis delectationem.

RESPON. Dicendum, quod aliquid contingit esse in tempore dupliciter, uno modo secundum se: alio modo per aliud, & quasi per accidens. Quia enim tempus est numerus successiuorum, illa secundum se dicuntur esse in tempore, de quorum ratione est successio, uel aliquid ad successionem pertinens: sicut motus, quies, locutio, & alia huiusmodi: secundum aliud uero, & non per se dicuntur esse in tempore illa, de quorum ratione non est aliqua successio, sed tamen alicui successio subiacet: sicut esse hominem, de sui ratione non habet successionem: non enim est motus, sed terminus motus, uel mutationis, scilicet generationis ipsius: sed quia humanum esse, subiacet causis transmutabilibus, secundum hoc, hominem esse, est in tempore. Sic igitur dicendum est, quod delectatio secundum se quidem non est in tempore. Sic est enim delectatio bono iam adepti quod est quasi terminus motus: sed si illud bonum adeptum transmutationi subiacet, erit delectatio per accidens in tempore: si autem sit omnino intransmutabile, delectatio non erit in tempore nec per se, nec per accidens.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicitur in 3. de Anima, Motus dupliciter dicitur. Vno modo, quod est actus imperfecti, scilicet existentis in potentia, in quantum huiusmodi, & talis motus est successiuus, & in tempore. Alius autem motus est actus perfecti, scilicet existentis in actu, sicut intelligere, sentire, & uelle, & huiusmodi, & etiam delectari: & huiusmodi motus non est successiuus, nec per se in tempore.

AD SECUNDVM dicendum, quod delectatio dicitur morosa, uel diurna secundum quod per accidens est in tempore.

AD TERTIVM dicendum, quod alia passiones non habent pro obiecto bonum adeptum, sicut delectatio: unde plus habent de ratione motus imperfecti, quam delectatio, & per consequens magis delectationi conuenit non esse in tempore.

ARTICVLVS III.

Utrum delectatio differat a gaudio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod gaudium sit omnino idem quod delectatio. Passiones enim animæ differunt secundum obiecta: sed idem est obiectum gaudii & delectationis, scilicet bonum adeptum: ergo gaudium est omnino idem quod delectatio.

¶ 2 Præter. Vnus motus non terminatur ad duos terminos: sed idem est motus qui terminatur ad gaudium & delectationem. scilicet concupiscentia: ergo delectatio & gaudium sunt omnino idem.

¶ 3 Præter. Si gaudium est aliud a delectatione, uideatur quod pari ratione, & lætitia, & exultatio, & iucunditas significant aliquid aliud a delectatione, & sic erunt omnes diuersæ passiones, quod uideatur esse falsum: non ergo gaudium differat a delectatione.

SED CONTRA est, quod in brutis animalibus non dicimus gaudium, sed in eis dicimus delectationem. non ergo est idem gaudium, & delectatio.

RESPON. Dicendum, quod gaudium, ut Auicenna dicit in libro suo de anima, est quædam species delectationis. Est enim considerandum, quod sicut sunt quædam concupiscentiæ naturales, quædam autem non naturales, sed consequuntur rationem, ut supra dictum est, ita et delectationum quædam sunt naturales, & quædam non.

Li. 10. c. h. e. 4. & 3. 10. 5.

Li. 3. de ani. 1. c. 2. 10. 2.

Inf. q. 37. ar. 2. & 7. cor. & q. 41. ar. 1. 3. co. & 3. di. 27. q. 1. ar. 2. ad 3. & 4. di. 49. q. 3. ar. 3. q. 1. ad 3.

q. 37. c. 2. 3. c.